

11.6.6 Uilenogen-oren zijn speciale sensoren

Uilen (Strigiformes) zijn niet verwant aan roofvogels, maar worden nachtroofvogels genoemd. Er zijn twee families: de echte uilen (Strigidae, 191 soorten als oehoe, steenuil, dwerguil...) en de kerkuilen (Tytonidae, 19 soorten). In Vlaanderen en Nederland vinden we de velduil (*Asio flammeus*), steenuil (*Athene Noctua*), ruigpootuil (*Aegoleus Funereus*), ransuil (*Asio otus*), oehoe (*Bubo bubo*), kerkuil (*Tyto alba*), bosuil (*Strix aluco*).

De oehoe (soorten) is de grootste uil op aarde! Hij kan zelfs een huiskat en de havik als prooi verschalken. De oehoe is 75 centimeter groot en heeft een spanwijdte tot 188 centimeter. Ons kleinste uiltje, de steenuil is amper groter dan een merel (21-23 cm).

Een kenmerk van deze nachtvogels is dat de speciale verenstructuur en de van dons voorziene veren praktisch geen geluid maken tijdens het vliegen. Hun verenpatroon heeft een prima schutkleur die vaak op boomschors lijkt. Ze hebben een rond, afgeplat gezicht met grote naar voren gerichte ogen.

Er was een veronderstelling dat de kleur van hun ogen aangaf bij welke lichtsterkte ze gingen jagen:

(Uilen met oranje ogen, zoals de oehoe, vliegen meestal in de schemering.

Uilen met zwarte ogen, zoals een kerkuil, vliegen meestal 's nachts.

Uilen met gele ogen, zoals de steenuil, vliegen ook overdag.)

Maar dit zou een fabel zijn, een soort urban legend, niet gestaafd door feiten of onderzoek. Zowel de oranje-ogige ransuil als de ruigpootuil met felgele kijkers trekken er bijvoorbeeld vooral 's nachts op uit.

Ze kunnen niet scherp zien op korte afstand maar hebben een uitstekend verzicht, ook 's nachts.

De grote oogbol is langwerpiger en bijna buisvormig. De ogen maken 5% van zijn lichaamsgewicht uit! Mensen zouden in verhouding iets als sinaasappels in hun oogkassen hebben.

Door de oogvorm kan het beeld als door een telescoop worden vergroot en kan de uil beter diepte en afstand schatten.

Door de vorm zijn de ogen niet draaibaar in de oogkassen. Maar uilen kunnen hun kop wel 270° of 3 kwart draaien. Met zijn 14 nekwerfels en een speciaal botje kan hij zijn kop ronddraaien of ondersteboven keren zonder zijn schouders te bewegen. (Mensen hebben 7 nekwerfels.)

Onze ogen hebben zo'n 200.000 lichtgevoelige staafjes per vierkante millimeter, die van uilen één miljoen.

♫ Hoe vang je een valkuil in een valkuil.

De gezichtssluiert verbetert het gehoor van de uil. Hij loopt met de wenkbrauwen rond het hele hoofd, snavel inbegrepen. Het lijkt een soort trechter naar de oren. Bij uilen die 's nachts jagen is de gezichtssluiert beter ontwikkeld dan bij uilen die overdag jagen.

De gehoorangangen mag je niet verwarren met de pluimpjes die sommige uilen op hun hoofd hebben om te imponeren. Die geven vooral hun gemoed aan, bij dreiging staan ze alert recht overeind. Als hij ontspannen is liggen de oorpluimen 📖 plat op zijn kop.

Uilen hebben een enorm goed gehoor. Ze kunnen in complete duisternis hun prooi vinden. De oren zijn asymmetrisch: de ooropeningen links en rechts zitten niet op dezelfde hoogte en kunnen ook van vorm (in de huid, maar ook in de schedel) en oordeksel verschillen. Uilen zijn de enige groep dieren waarbij niet-symmetrisch geplaatste oren zijn gevonden.

Roofvogels hebben drie klauwen naar voor en één klauw naar achter gericht. Uilen hebben twee klauwen naar voor en twee naar achter.

Het voedsel van uilen bestaat voor 80% uit muizen, een gemiddelde van 2 tot 3 muizen per dag als ze geen jongen hebben te voeden. Ransuilen spugen een braakbal per dag uit als ze tot drie veldmuizen hebben gegeten. Vanaf 3 volgt een 2de. De braakbal zit vol met onverteerbare resten als beenderen, haar en pluimen. Hij wordt tien tot twintig uur na de jacht uitgebraakt. Ook de hapjes verschillen: 3 tot 4 dikke veldmuizen kunnen volstaan, en 8 tot 10 spitsmuizen is ongeveer evenveel.

Deze nachtjagers kunnen dus een waardevolle bondgenoot zijn in je strijd tegen kapers van je (winter)voorraden. Daarom werden er vroeger onder de nok van zolders waar graan ed. werd gestockeerd een rond, (soms driehoekig) open gat gemetseld: een uilengat.

Figuur 85 Uilengat

Uilen maken geen nest, ze zoeken beschutte holten of droge donkere plaatsen. Afhankelijk van de voorkomende soorten in je regio kan je dus uilenkasten met aangepaste opening en vorm vrij hoog ophangen (3 tot 6 meter).

Doe er wat zaagsel of droge bosgrond in.

<http://vogelbescherming.be/informatiecentrum/een-tuin-voor-wilde-dieren/nestkasten-voor-vogels/bouwplannen-voor-nestkasten>

De eieren van uilen hebben geen schutkleur en zijn veel ronder en witter dan die van andere vogels. In de broedtijd wordt het vrouwtje 3 weken lang verzorgd door het mannetje. Om hun jongen te voeden nemen roofvogels hun prooi altijd in de klauwen mee, terwijl uilen daarvoor hun snavel gebruiken.

Jonge uilen worden ook wel 'prullen' genoemd.

Een groep uilen heet een parlement. Echt!

Een uil staat symbool voor wijs én dom. Wijs als een professor in de Fabeltjeskrant en Pallas Athena, de Griekse godin van de wijsheid met haar vaste begeleider de uil (als 'vogel van de wijsheid'). Maar ook dom als een onnozel uilskuiken. Beide standpunten worden verenigd in een spreuk: iedere wijze uil is ooit een uilskuiken geweest (wijsheid komt met de jaren).

♪ *Erectie: milieuvriendelijke opstand tegen het plaatselijk gezag. Julien Schoenaerts*

Behalve uilen maken ook de blauwe reiger, ijsvogel, lijsterachtigen als merel, kraaiachtigen als kauw en ekster, meeuwen, roofvogels als buizerd en torenvalk **braakballen** 📖. Uilen hebben geen krop, maar wel een blindedarm, en een maag die bestaat uit twee delen. In de kliermaag wordt het voedsel verteerd en in de spiermaag erboven, worden de onverteerbare delen samengekneet tot een braakbal die uitgeperst wordt. digestie – truc -3 -

De **koekoek** (*Cuculus canorus*) is een broedparasiet Hij legt zijn eieren in nesten van waardvogels waar minimaal al 1 ei ligt en zij in 9 seconden het hare legt. Ieder vrouwtje is gespecialiseerd in één (uit meer dan 100) vogelsoorten of -families, vb. heggenmus, karekiet, .. Ze neemt (en eet) 1 of 2 eieren uit een nest, en legt er een van haar in de plaats. Zo gebruikt ze meerdere (tot 25!) nesten als vondelingenschuif. Mannetje zorgen daarbij geregeld voor afleidingsmanoeuvres. Ze kan de eileider uit de cloaca verlengen waardoor ze zelfs in de kleine opening van het nest van een winterkoning kan leggen. De eieren lijken sterk op die van de waardvogel. Kleur en tekening van het ei wordt enkel door het vrouwtje bepaald.

Na een zeer korte broedtijd van ongeveer twaalf dagen komt de jonge koekoek uit het ei. Aanraking door andere jongen zet hem er instinctief toe aan hen met zijn schouders uit het nest te wurmen. Na plusminus 17 dagen prima verzorging door de gastouders verlaat de gulzige veelvraat het nest.

Het is de enige vogel die ook harige (en zelfs giftige) rupsen eet. De onverteerbare delen komen als braakbal naar buiten. Zijn maagwand heeft een dikke, beschermende laag. Van de haren maakt hij een braakbal.

Koekoeken overwinteren in tropisch Afrika ten zuiden van de evenaar. Ze vertrekken na de leg in juni-juli. Jonge vogels pas in september-oktober, en keren terug rond half april.

Hun naam is een klanknabootsing (of onomatopoeie). Ze lijken wat op Turkse tortels, en in de vlucht sterk op een sperwer (*Accipiter nisus*). Die gelijkenis verward kleine vogels, en zelfs onze voorouders tot bij de oude Grieken (Aristoteles, Plutarchos, Plinius). Zij namen aan dat de koekoek in zijn 2de levensjaar veranderde in een sperwer. Die gelijkenis zou hij soms gebruiken om vogels van hun nest te lokken.

Sommige hoenders zoals de Mechelse- worden koekoek genoemd omwille van de gelijkende kleuren en patronen van de veren.

Meerdere dieren die ook aan broedparasitisme doen zijn naar de koekoek vernoemd, zoals koekoekshommels, koekoekswespen en de koekoekseend.

Dit geldt niet voor de voortplanting van de koekoeksklok.

♪ *Wie iets tegen ouder worden heeft, kan er altijd mee stoppen.*

♪ *Koekoek: veevoer. Erno Sourbron*